
РОБОЧА ЗУСТРІЧ З ПРОБЛЕМ АРХЕОЛОГІЇ ПІЗЬНОГО БРОНЗОВОГО ВІКУ ПІВДНЯ СХІДНОЇ ЄВРОПИ (Луганськ—Перевальськ—Донецьк. 23—27 листопада 1993 р.)

Робоча зустріч фахівців з археології пізнього бронзового віку на донецькій землі стала черговою у низці симпозиумів, що періодично організуються у різних містах України та Росії. Організаторами зустрічі виступили ІА НАН України, ЦМК Російської АН, відділ культури та мистецтва Луганської обласної держадміністрації, Координаційна рада з вивчення та охорони пам'яток археології Луганщини та археологічний актив м. Донецька. Зустріч було присвячено пам'яті відомого українського археолога М. М. Чередниченка. Участь у засіданнях взяли понад 30 вчених з Росії, Румунії та України. Заслухано 24 наукові доповіді та повідомлення, відбулося ознайомлення з колекціями знахідок доби пізньої бронзи, що зберігаються у фондах Луганського краєзнавчого музею та Педагогічного інституту, Перевальського краєзнавчого музею та Центрально-Донецької експедиції, Донецького університету, Будинку творчості дітей та юнацтва, Обласної станції юних туристів. Учасникам зустрічі була надана можливість у повному обсязі ознайомитися з матеріалами розкопок поселень зрубної культури Капітанове, Діброва, Степанівка, Зливки, Безіменне.

Луганська частина зустрічі розпочалася з доповіді В. М. Левченка (Київ), присвяченій науковому доробку М. М. Чередниченка. А. Д. Прякін та В. І. Беседін (Воронеж) охарактеризували кераміку Підклітинського могильника, який, на їх думку, належить до пам'яток абашівської культури. В. Г. Самоїленко (Луганськ) та О. Г. Акулов (Москва) доповіли про результати обліку курганів Луганщини, яких, за даними 30—40-х років, нараховувалося до 100 000. Було визнано доцільним провести таку ж роботу, з урахуванням топографії курганних груп, в інших областях України, а також в суміжних з Луганською областях Росії.

Переважаюча частина доповідей була заслухана в м. Перевальську. В. Я. Кияшко (Ростов-на-Дону) поділився спогадами про початок наукового шляху М. М. Чередниченка. Ю. М. Бровендер (Перевальськ), який продовжив розпочаті М. М. Чередниченком розкопки на поселенні Капітанове, зробив доповідь «Капітанове I — поселення зрубної культури. До питання формування зрубної культури у Сіверсько-Донецькому регіоні». О. Г. Акулов висвітлив топографію поселень доби пізньої бронзи у долині Сіверського Дінця, включаючи Капітанівський куц пам'яток. А. Ф. Горовий ознайомив учасників зустрічі з геологічною ситуацією у Донбасі з акцентом на родовища кольорових металів. Дві доповіді були присвячені катакомбній проблематиці: О. В. Кияшко (Волгоград) «Проблеми відносної хронології доби середньої бронзи Передкавказзя», Є. В. Козоменко (Ростов-на-Дону) «Аналіз зображень з катакомби біля с. Новомиколаївка Ростовської області». О. В. Кузьміна (Самара) запропонувала узагальнюючу доповідь «Метал абашівської культури», побудовану на аналізі ретельних вимірів великої кількості виробів з бронзи Середньоволзького, Камського та Приуральського регіонів.

Блок доповідей присвячувався поховальним пам'яткам зрубної культури: В. В. Отрощенко (Київ) «До питання про походження та поширення чотирикамерних склепів», Р. О. Литвиненко (Донецьк) «Про одну обрядово-хронологічну групу поховань зрубної культури», В. В. Цимиданов (Мар'їнка) «Курганне будівництво зрубної культури: соціальні аспекти», Ю. Б. Полідович (Донецьк) «Про розташування керамічних посудин у зрубному похованні». Різним аспектам матеріального виробництва приділили увагу у своїх виступах А. М. Усачук (Донецьк) «Щодо однієї категорії загадкових кістяних виробів пізнього бронзового віку», В. В. Рогудєв (Ростов-на-Дону) «Скарб серпів біля станиці Казанської», В. І. Ключко (Київ) «Бородинський скарб та проблеми сировинної бази давніх виробництв в Україні».

Центральною подією робочої зустрічі стала розгорнута доповідь В. С. Бочкарьова (Санкт-Петербург) «Розвиток металевих списів і дротиків доби пізньої бронзи та концепція Волго-Уральського осередку культурогенезу на півдні Східної Європи». Базаючись на стрункій типології *наконечників списів та дротиків*, доповідач виклав модель поширення культур з Волго-Уральського осередку культурогенезу у західному напрямку. Основою осередку названо баланбашську (приуральську абашівську) культуру та пам'ятки типу Синташти. Поширення культур доби пізньої бронзи та інновацій мало хвильовий характер. Перша хвиля пов'язується з В. С. Бочкарьовим з пам'ятками покровського типу, друга — зі зрубною культурою, третя — з поширенням культур великої кераміки на кшталт сабатинівської. Творцем та носієм досягнень доби *пізньої бронзи* виступає прошарок воєнної аристократії (насіонарії — у розумінні Л. М. Гумільова), репрезентований археологічно похованнями важкоозброєних воїнів-колісничих.

Останній блок доповідей присвячувався проблемам культури валікової кераміки (сабатинівська, пізньозрубна, Козлодзьень, Білозерська). Пролунали виступи: І. М. Шарафутдінової (Київ) «Розкопки поселення Виноградний Сад», В. М. Каврука (Келераш, Румунія) «Нові дослідження поселення Козлодзьень», Я. П. Гершковича (Київ) «Про стратиграфію та склад комплексу Ушкальського поселення», В. М. Горбова (Донецьк) «До проблеми культурної атрибуції селища на Білозерському Лимані», М. В. Степанова (Зимогір'я, Луганська обл.) «Семантика наліпного

© Ю. М. БРОВЕНДЕР, В. В. ОТРОЩЕНКО, І. М. ПАВЛОВА, 1995

розімкненого валика», В. О. Самара (Запоріжжя) «Дрімайлівське поселення доби пізньої бронзи».

Підсумкове засідання відбулося у Донецьку. Позитивну оцінку проведеної роботи та конкретним доповідям дали В. М. Каврук, В. С. Бочкарьов, О. В. Кузьміна, І. М. Шарифутдінова, В. М. Горбов, Ю. М. Бровендер, В. В. Отрощенко. Одноставно прийнято заключну ухвалу зустрічі, де, зокрема, наголошується на необхідності продовження розкопок поселення Капітанове 1, рекомендовано підготувати матеріали робочої зустрічі до друку та продовжити практику організації таких зборів на міждержавному рівні. Окремим пунктом констатовано процес наукового зростання місцевих археологічних кадрів Донецького регіону. Висловлена думка про необхідність організації археологічного центру на базі однієї з науково-освітніх установ Луганської чи Донецької областей.

Окремо слід зазначити увагу, приділену робочій зустрічі представникам адміністрації Луганщини. Відкрив роботу зборів заступник представника президента по Луганській області О. М. Єненко, залучивши до цієї акції засоби масової інформації. У Перевальську археологів привітав голова місцевої райради М. Ф. Лукашин. На рівні району та області були успішно розв'язані організаційні аспекти робочої зустрічі.

Ю. М. Бровендер, В. В. Отрощенко, І. М. Павлова

Одержано 15.03.94

РЕГІОНАЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ ПАЛЕОЛІТОЗНАВЦІВ У ДОНЕЦЬКУ

23—26 травня 1994 року у Донецьку на базі державного обласного краєзнавчого музею відбулась конференція «Палеоліт Лівобережної України». На ній було заслухано 15 доповідей фахівців з археології кам'яного віку з України, Росії, США.

На пленарному засіданні після вступної промови директора музею В. Г. Овінникова з доповіддю «Пам'ятки мисливської діяльності палеоіндійців» виступив гість конференції археозоолог, професор Університету штату Колорадо (США) Л. Тодд. Доповідь геолога В. Ф. Петруня (Одеса) була присвячена проблемі крем'яних псевдомайстерень України.

На секційних засіданнях було прочитано кілька доповідей, пов'язаних з проблемами типології кам'яних знарядь. Є Ю. Гиря (Санкт-Петербург) доповів про типологію продуктів розколювання, Ю. В. Кухарчук (Київ) — про диференціацію мустьєрських ножів та скребел, О. В. Колесник (Донецьк) — про трансформацію скребел із витонченим корпусом.

Продовженням секцій засідань була серія доповідей з проблем пізнього палеоліту. У доповіді О. О. Кротової (Київ) обґрунтовувалось існування груп спеціалізованих мисливців на бізонів у Північному Причорномор'ї у середньому періоді епохи пізнього палеоліту. Про вироби з кременю мустьєрського вигляду в комплексах пізньопалеолітичних пам'яток Приазов'я доповів Ю. Г. Коваль (Донецьк).

Кілька доповідей було присвячено вивченню конкретних пізньопалеолітичних пам'яток. Про планіграфію стоянки Кам'яна балка (Ш мис) у Нижньому Подонні доповіла Н. А. Хайсунова (Москва), про господарську структуру південно-західної частини стоянки Кам'яна балка II — К. О. Виноградова (Москва). Характеристику палеоландшафту околиць стоянки Кам'яна балка II дав І. Є. Матюшкін (Москва). В. Н. Станко та В. Я. Диханов (Одеса) проаналізували структуру пізньопалеолітичного поселення Анетовка II. Про нові пізньопалеолітичні пам'ятки Нижнього Подніпров'я доповів М. П. Оленківський (Херсон).

Дві доповіді було присвячено матеріалам епохи мезоліту. О. Самарітакі (Одеса) дала характеристику етнокультурним процесам у мезоліті Південно-Східної України. С. М. Дегерменджі (Донецьк) проаналізував крем'яну індустрію мезолітичної стоянки Росоховата в Донбасі.

Учасники конференції ознайомилися з колекціями кам'яних виробів та палеонтологічних матеріалів пам'яток кам'яного віку, що зберігаються у фондах музею.

У рамках конференції пройшло також засідання музейної ради, присвячене обговоренню концепції археологічного музею, що створюється в Амвросіївському районі та поїздка на Амвросіївську пізньопалеолітичну стоянку.

На заключному пленарному засіданні учасники конференції прийняли рішення регулярно проводити подібні конференції на базі Донецького музею.

О. В. Колесник, О. О. Кротова

Одержано 19.07.94

© О. В. КОЛЕСНИК, О. О. КРотова, 1995.